

O ZAHRANIČNEJ A BEZPEČNOSTNEJ POLITIKE EURÓPSKEJ ÚNIE NA POZADÍ ZLOŽITÝCH VNÚTORNÝCH A VONKAJŠÍCH VÝZIEV

Radoslav IVANČÍK

ON THE EUROPEAN UNION'S FOREIGN AND SECURITY POLICY AGAINST THE BACKDROP OF COMPLEX INTERNAL AND EXTERNAL CHALLENGES

HISTÓRIA ČLÁNKU

Doručený: 29.07.2025

Schválený: 27.11.2025

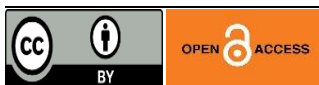
Vydaný: 31.12.2025

ABSTRACT

The article analyses the transformation of the European Union's foreign and security policy in the context of increasing global instability, multipolar competition, and internal institutional constraints. Based on an interdisciplinary scientific approach and employing relevant research methods, the author examines the EU's strategic adaptation to a changing security environment and identifies key challenges related to the lack of internal consensus, fragmentation of interests, and geopolitical power shifts. The study also highlights the shift from normative to pragmatic action, arguing that an effective and efficient EU foreign and security policy requires a balance between values and strategic imperatives. In conclusion, the author formulates recommendations aimed at strengthening mutual coherence, adequate military capabilities and capacities, and the EU's ability to act, with a view to becoming a respected global security actor in the 21st century.

KEYWORDS

European Union, foreign and security policy, threats, risks, internal and external challenges.

© 2025 by Author(s). This is an open access article under the Creative Commons Attribution International License (CC BY). <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0>

ÚVOD

V priebehu prvého štvrtstoročia 21. storočia čelila Európska únia (ďalej len „EÚ“ alebo „Únia“) sérii zložitých, vzájomne prepojených vnútorných a vonkajších výziev, ktoré zásadne ovplyvnili charakter a trajektóriu jej zahraničnej a bezpečnostnej politiky (Micossi – Tosato, 2009; Lovato a kol., 2021; Ivančík, 2022; Murdza, 2024). Rastúca multipolárna konkurencia a mocenská rivalita medzi globálnymi a regionálnymi aktérmi, postupujúca fragmentácia v susedných regiónoch a vnútorné rozpory medzi členskými štátmi významne sťažili Únii schopnosť vystupovať ako jednotný a koherentný aktér v medzinárodnom prostredí. V tomto kontexte sa zahraničná a bezpečnostná politika EÚ postupne posúvala od normatívneho rámca presadzovania hodnôt smerom k pragmatickejšiemu, geopoliticky

citlivejšiemu a často reaktívnemu prístupu, ktorý reflektoval tlak meniaceho sa globálneho poriadku. Tento vývoj zároveň vyvolal zásadné otázky o tom, do akej miery je EÚ schopná vytvárať a implementovať efektívnu a účinnú zahraničnú a bezpečnostnú politiku, a aké sú limity jej pôsobenia ako autonómneho aktéra v oblasti globálnej bezpečnosti (Sus, 2019; Youngs, 2021; Keukeleire – Delreux, 2022; Jurčák – Ivančík, 2023).

Cieľom autora štúdie je analyzovať transformačný vývoj zahraničnej a bezpečnostnej politiky EÚ v kontexte systémových geopolitických zmien, transatlantickej neistoty, regionálnych nestabilití a vnútorných divergencií, ktoré ovplyvňujú a zároveň podmieňujú akcieschopnosť Únie ako globálneho bezpečnostného aktéra. V centre pozornosti stojí trojica kľúčových faktorov, ktoré rozhodujúcim spôsobom formujú súčasný charakter a obmedzenia európskej zahraničnej politiky: (a) narastajúca strategická a ideologická rivalita medzi mocenskými centrami (Dandashly et al., 2021; Mazzarr, 2022; Paikin, 2023), (b) rozpad štátnej autority a bezpečnostná fragmentácia v kľúčových susedských regiónoch (Rotberg, 2003; John, 2008; Forsyth, 2024), a (c) rastúce rozdiely v zahraničnopolitických prioritách a stratégiách jednotlivých členských štátov (Kuokštýtė et al., 2020; van Bentum et al., 2023). Vzájomná prepojenosť týchto faktorov vytvára dynamický a zložitý rámec, ktorý si vyžaduje kritickú reflexiu inštitucionálnych kapacít EÚ a jej schopnosti koordinovane a strategicky reagovať na komplexné výzvy 21. storočia (Creutz et al., 2019; Lippert – Perthes, 2020; Brhlíková – Kočnerová, 2020; Perthes, 2021).

Autor v článku uplatňuje interdisciplinárny teoretický prístup, ktorý prepája poznatky z medzinárodných vzťahov, politických vied a európskych a bezpečnostných štúdií. Z hľadiska politických vied a medzinárodných vzťahov sa opiera najmä o neorealistický a liberálno-inštitucionalistický pohľad, ktorý umožňuje skúmať geopolitické determinanty správania EÚ v multipolárnom svete. Európske štúdiá, najmä z perspektívy európskej integrácie, poskytujú vhodné analytické nástroje na pochopenie vnútornej koherencie a rozhodovacích mechanizmov Únie, a bezpečnostné štúdie ponúkajú koncepčný rámec na analýzu fenoménov ako hybridné hrozby, strategická autonómia či normatívna moc.

Z metodologického hľadiska autor využíva kvalitatívnu obsahovú analýzu kľúčových politických dokumentov Únie, vedeckých prác renomovaných domácich a zahraničných autorov a reakcií EÚ na vybrané bezpečnostné krízy, vrátane ruskej invázie na Ukrajinu, kríz v oblasti Sahelu a v regióne Blízkeho východu. Výskumný dizajn je postavený na analyticko-syntetickom a analyticko-komparatívnom prístupe, ktorý sleduje vývojové trendy a vzorce správania EÚ vo vzťahu k systémovým i konjunkturálnym výzvam.

Zámerom autora nie je len deskriptívne zachytenie vývoja, ale najmä analytické zhodnotenie možností a hraníc európskej akcieschopnosti v meniacom sa geopolitickom prostredí. Výskum sa zameriava na otázku, do akej miery EÚ disponuje strategickou kapacitou presadzovať spoločné záujmy, efektívne reagovať na krízy a udržať si relevantnú pozíciu v dynamickom medzinárodnom systéme. Východiskom je predpoklad, že akcieschopnosť Únie je determinovaná nielen vonkajšími faktormi, ale v rozhodujúcej miere

aj vnútornou súdržnosťou, politickou vôľou členských štátov a schopnosťou konsenzuálneho rozhodovania. V nadväznosti na to sa článok venuje analýze externého prostredia EÚ, vnútorným limitom a transformácii strategického rámca jej zahraničnej a bezpečnostnej politiky v dôsledku prebiehajúcich geopolitických zmien.

1 ZAHRAŇIČNÁ A BEZPEČNOSTNÁ POLITIKA EÚ V ÉRE GLOBÁLNEJ FRAGMENTÁCIE A MULTIPOLÁRNEJ KONKURENCIE

Zahraničná a bezpečnostná politika EÚ sa v posledných rokoch formuje v prostredí, ktoré je čoraz menej stabilné, menej predvídateľné a výrazne multipolárne (Jurčák – Ivančík, 2023; Murdza, 2024). Multipolarita, ktorá bola v minulosti prevažne akademickým konceptom, sa premenila na konkrétnu geopolitickú realitu s priamymi dôsledkami pre mocenskú rovnováhu a charakter medzinárodných vzťahov. Rozdelenie globálneho vplyvu medzi rastúci počet aktérov – vrátane štátov ako Čína, Rusko, Turecko, Irán či Saudská Arábia – zásadne ovplyvnilo strategické prostredie, v ktorom sa EÚ usiluje presadzovať svoje záujmy (Peral, 2009; Pieterse, 2018; Kompan – Hrnčiar, 2021; Petrakis a kol., 2024). Koniec éry unipolárnej dominancie Spojených štátov amerických (ďalej len „USA“) vyvolal rozsiahlu transformáciu bezpečnostného poriadku a spôsobil, že Únia bola nútená redefinovať svoje miesto v meniacom sa svetovom systéme.

Súčasťou tejto zmeny je aj nástup nových foriem konkurencie, ktoré presahujú tradičné vojenské hrozby a zahŕňajú hybridné útoky, kybernetickú vojnu, ekonomický nátlak, energetické vydieranie či dezinformačné kampane (Majchút – Vajda, 2022; Jurčák a kol., 2023; Hullová, 2023; Tvaronavičiené, 2024; Dirma a kol., 2024). Návrat geopolitiky ako určujúceho faktora medzinárodných vzťahov znamená, že EÚ sa už nemôže opierať o stabilné normatívne rámce, ale musí aktívne reagovať na fragmentáciu globálneho poriadku a mocenskú rivalitu, ktorá ho nahradila (Hagedorn a kol., 2020). Výsledkom je prostredie, v ktorom sa hodnotové priority EÚ často dostávajú do konfliktu so strategickými imperatívmi a v ktorom musí Únia neustále vyvažovať medzi záujmami a zásadami.

Zložitá situácia je ešte komplikovanejšia tým, že EÚ je obklopená regiónmi, v ktorých sa multipolarita prejavuje najintenzívnejšie. V samotnej Európe došlo v dôsledku ruskej agresie proti Ukrajine k rozvratu zvyškov povojnového bezpečnostného systému, čím sa prehĺbila potreba zásadnej revízie európskej bezpečnostnej architektúry (Mankoff, 2022). V oblasti Blízkeho východu dominuje súťaž medzi regionálnymi a globálnymi aktérmi – Iránom, Tureckom, Saudskou Arábiou, USA, Ruskom a Čínou, pričom pretrvávajúca nestabilita sa premieta do bezpečnostného vnímania migračných tokov v EÚ (Valensi, 2024). V indo-pacifickom priestore eskaluje súťaž medzi USA a Čínou, ktorá významne ovplyvňuje globálne strategické nastavenie a núti EÚ prehodnocovať svoj postoj k tejto oblasti (Tenna – Sørensen, 2020). Tieto tri priestorové osi – východná Európa, Blízky východ a Indo-Pacifik – tvoria pre EÚ kľúčové strategické výzvy, ktoré presahujú rámec klasickej susedskej politiky a nútia Úniu uvažovať globálne.

Súperenie mocností našlo úrodnú pôdu v regiónoch s oslabenou alebo neexistujúcou štátnou autoritou. V štátoch, kde došlo ku kolapsu verejnej správy alebo k jej vážnemu narušeniu, sa vytvorili vhodné podmienky pre intervenciu externých aktérov, čo ešte viac destabilizovalo lokálne poriadky. Mocenské vákuum v týchto oblastiach zaplnili neštátni aktéri, (para)milície, ozbrojené skupiny a teroristické organizácie, ktoré profitovali z neregulovaných ekonomických tokov a z nedostatku centrálnej kontroly (Rotberg, 2003; Kassab, 2020). Výsledkom je rozvrátené bezpečnostné prostredie, v ktorom sa konflikty šíria cez hranice, prehlbujú historické krivdy a destabilizujú širšie regióny, pričom EÚ je priamo vystavená ich dôsledkom.

Tento vývoj umožnil rozmach extrémistických a kriminálnych štruktúr, ktoré využívajú slabosť miestnych vlád, medzery v právnom systéme a chudobu obyvateľstva na rozširovanie svojho vplyvu. Významnú úlohu v tomto procese zohráva nelegálne obchodovanie so zbraňami, ľuďmi, drogami a nerastnými surovinami, ktoré sa stalo hlavným zdrojom príjmov pre mnohých neštátnych aktérov a teroristické siete (Hudson a kol., 2002; Howard – Traugher, 2013). Tento fenomén sa bytostne dotýka aj európskej bezpečnosti, keďže prispieva k nárastu teroristických hrozieb, radikalizácii a prúdeniu nelegálnych migrantov smerom do Únie.

Priestorové rozšírenie nestability znamená, že bezpečnostné hrozby už nemožno vnímať ako vzdialené alebo výlučne externé. Od Blízkeho východu cez severnú Afriku až po Sahel a Africký roh vzniká bezpečnostný oblúk nestability, ktorý má priame dôsledky pre členské štáty EÚ. Únia je vystavená tlaku asymetrických hrozieb, ktoré majú charakter dlhodobých, difúzných a multidimenzionálnych výziev. Patria sem masová nelegálna migrácia, šírenie extrémizmu, kybernetické útoky, destabilizácia spoločností cez informačné operácie a prehľbovanie vnútorných politických polarizácií (Európsky parlament, 2023). Bezpečnostná politika EÚ sa tak musí vyrovnávať s fenoménmi, ktoré presahujú rámec klasického štátneho násilia a vyžadujú nové prístupy k detekcii, predikcii a riešeniu.

Transformácia bezpečnostného prostredia pritom neprebíha v izolácii od vnútorného vývoja v samotnej Únii. EÚ čelí paralelne zhoršenej globálnej situácii a zároveň narušeniu konsenzu vnútri svojich inštitúcií a medzi členskými štátmi (Novak a kol., 2021; Sherriff – Veron, 2024). Divergencia medzi národnými postojmi sa prejavuje najmä v otázkach migračnej politiky, bezpečnostných priorít a vzťahov s globálnymi aktérmi. Vnútorné politické rozdiely, prehľbovanie nacionalistických tendencií a rastúca nedôvera voči spoločným európskym riešeniam spôsobili oslabenie schopnosti EÚ koordinovane reagovať na vonkajšie výzvy (Leigh, 2024; Hauck – Desmidt, 2024). Zahraničná a bezpečnostná politika EÚ sa tak ocitá medzi tlakom strategického prostredia a limitmi vnútorného konsenzu, čo značne oslabuje jej efektivitu a dôveryhodnosť.

2 VNÚTORNÉ OBMEDZENIA EURÓPSKEJ AKCIESCHOPNOSTI: DIVERGENCIA ZÁUJMOV A DEFICIT KOHERENCIE

Akcieschopnosť Európskej únie v oblasti zahraničnej a bezpečnostnej politiky je ovplyvnená nielen vonkajším strategickým prostredím, ale zásadným spôsobom aj vnútornou dynamikou v jej členských štátoch. Divergencia ich zahraničnopolitických záujmov, bezpečnostných priorít a geopolitických preferencií vytvára štrukturálnu bariéru, ktorá bráni koherentnému a rozhodnému postupu na medzinárodnej scéne. Tento problém je akútny najmä v čase, keď rýchlosť reakcie a jednotné strategické smerovanie a konanie predstavujú rozhodujúci faktor úspechu v konkurenčnom prostredí globálnej multipolarity (Lovato a kol., 2021; Balfour – Ulgen, 2024).

Jednou z hlavných prekážok účinného uplatňovania zahraničnej a bezpečnostnej politiky je silne medzivládny charakter rozhodovacieho mechanizmu, ktorý vyžaduje jednomyseľnosť členských štátov pri prijímaní zásadných rozhodnutí. Tento princíp, hoci formálne garantuje rovnosť a ochranu národných záujmov, v praxi často vedie k paralyzovaniu politických iniciatív a oneskoreným reakciám na krízové situácie. Zvlášť v prípadoch, keď sú národné postoje ovplyvnené domácou politickou kalkuláciou, sa dosiahnutie konsenzu stáva takmer nemožné. Výsledkom je znížená efektivita spoločných rozhodnutí, čo sa preukázalo pri viacerých regionálnych krízach, ako aj pri koordinácii vojenskej a humanitárnej reakcie (Csehi – Puetter, 2021; Hauck – Desmidt, 2024).

V tejto súvislosti je potrebné dodať, že úloha Európskeho parlamentu v tejto oblasti je značne obmedzená, keďže ako inštitucionálny aktér nemá legislatívnu právomoc ani právo spolurozhodovania. Tento deficit demokratickej kontroly a rozhodovania tak významným spôsobom znižuje transparentnosť, zodpovednosť a v konečnom dôsledku aj akcieschopnosť zahraničnej a bezpečnostnej politiky, čo v konečnom dôsledku oslabuje jej legitimitu v očiach občanov EÚ. Nedostatok demokratickej legitimacy sa prepája s hlbšími štrukturálnymi a politickými rozdielmi v rámci samotnej EÚ. Okrem inštitucionálnych limitov totiž zahraničná a bezpečnostná politika Únie čelí aj výrazným hodnotovým a geopolitickým rozporom medzi členskými štátmi, ktoré zásadným spôsobom formujú svoj postoj k hrozbám i preferovaným strategickým riešeniam.

Vnútorné rozpory sa však neprejavujú len na úrovni inštitucionálnych rozhodovacích procesov, ale aj v samotnej stratégii a vnímaní bezpečnosti. Geopolitické rozdiely medzi východom a západom Únie, severom a juhom, ako aj medzi veľkými a malými štátmi, odrážajú odlišné historické skúsenosti a v neposlednom rade aj rôznu mieru expozície voči konkrétnym bezpečnostným hrozbám. Zatiaľ čo krajiny východného krídla EÚ kladú dôraz na vojenské odstrašenie a hrozbu zo strany Ruska, štáty južného obvodu Únie upozorňujú na tlak migrácie a nestability v regióne Maghrebu, Sahelu a Blízkeho východu (Bermejo, 2019; Leigh, 2024). Tieto rozdiely sa prenášajú aj do stanovovania priorít. Kým niektoré štáty uprednostňujú transatlantickú väzbu a vojenskú pripravenosť, iné presadzujú normatívne nástroje a multilaterálny prístup k riešeniu konfliktov.

Zásadný problém predstavuje aj rozdielna politická vôľa investovať do spoločných iniciatív, najmä v oblasti obrany. Členské štáty nie sú jednotné v otázke výšky obranných výdavkov, pričom niektoré dlhodobo nedodržiavajú ani minimálne odporúčania (Húleková, 2025). Okrem toho sa vyskytujú aj rozdiely v miere ochoty zúčastňovať sa na spoločných vojenských operáciách, najmä v prípadoch, keď neexistuje jednoznačné prepojenie s bezprostrednými národnými záujmami. Tento prístup „bezpečnosť podľa výberu“ vedie k fragmentácii síl a k oslabeniu dôvery medzi členskými štátmi, pričom dlhodobo podkopáva schopnosť EÚ konať ako jednotný aktér (Alacaro a kol., 2022; Stewart, 2025).

Vnútrotná fragmentácia sa navyše prehĺbuje v dôsledku domácich politických trendov. Rast populizmu, euroskepticizmu a nacionalizmu v mnohých členských štátoch vedie k odmietaniu spoločných európskych riešení a k presadzovaniu výlučne národných agend. Vlády využívajú tému suverenity na mobilizáciu voličskej podpory, čo má priamy dopad na zahraničnú a bezpečnostnú politiku. Často ju inštrumentalizujú na presadzovanie vnútropolitických cieľov, čím brzdia nadnárodnú koordináciu a oslabujú dôveru medzi partnermi (Ultan – Ornek, 2015; Altemeyer-Bartscher et al., 2016; Zuleeg – Wlachowiak, 2021).

Tieto rozpory zároveň znižujú dôveru medzinárodných partnerov v schopnosť EÚ konať konzistentne. Rozdielne postoje voči Číne, Rusku alebo USA, ako aj nejednotné postoje k sankciám, diplomacii, pomoci a vojenským operáciám, signalizujú nedostatok strategickej koherencie. Externí aktéri tento stav často zneužívajú – či už prostredníctvom dezinformačných operácií, ekonomických alebo energetických pák alebo diplomatických stratégií, ktorých cieľom je prehĺbovať vnútorné rozpory medzi členskými štátmi a oslabovať spoločnú akcieschopnosť EÚ (Barrinha, 2018; Herd, 2024; Sabayová, 2025). Dezinformačné kampane, hybridné hrozby a ekonomický a energetický nátlak tak fungujú nielen ako prostriedky externého tlaku, ale aj ako zosilňovače vnútorných slabostí.

Z inštitucionálneho hľadiska predstavuje jeden z kľúčových problémov absencia strategickej vízie, ktorá by presahovala rámec reaktívnych dokumentov a ad hoc prístupov. Hoci dokumenty ako Globálna stratégia EÚ z roku 2016 (EEAS, 2019) alebo Strategický kompas (EEAS, 2022) predstavujú kroky smerom k väčšej stratégii, ich implementácia je nerovnomerná a silne závislá od vôle členských štátov (EEAS, 2025). V dôsledku toho naďalej zostáva zahraničná a bezpečnostná politika EÚ prevažne reaktívna, čo ju oslabuje voči aktérom, ktorí operujú s dlhodobou víziou a strategickou konzistenciou.

Vnútrotné obmedzenia tak zásadným spôsobom limitujú nielen operačné kapacity EÚ, ale aj jej symbolický kapitál ako normatívneho aktéra. Nedostatok konsenzu, fragmentácia záujmov a rozdielne strategické horizonty oslabujú schopnosť Únie pôsobiť dôveryhodne v medzinárodných vzťahoch. Ak chce EÚ posilniť svoju globálnu pozíciu, musí prekonať tieto vnútorné bariéry, zjednotiť strategické vnímanie a reformovať rozhodovací rámec tak, aby reflektoval potrebu rýchlejšej, koordinovanej, efektívnej a účelnej reakcie na bezpečnostné výzvy súčasnosti.

3 MEDZI NORMATÍVNYM A PRAGMATICKÝM PRÍSTUPOM K TRANSFORMÁCII EURÓPSKEJ ZAHRAŇIČNEJ A BEZPEČNOSTNEJ POLITIKY

Transformácia zahraničnej a bezpečnostnej politiky EÚ sa v posledných rokoch odohráva medzi dvoma pólmi: na jednej strane pretrvávajúcou snahou presadzovať normatívne hodnoty, ktoré sú zakotvené v základných zmluvách a stratégiách Únie, a na druhej strane narastajúcou potrebou pragmatickej reakcie na meniace sa globálne prostredie. Tento posun od „normatívnej moci“ ku „geopolitickému pôsobeniu“, ako to opisuje Youngs (2021, s. 192-193), nie je len sémantickým posunom v strategických dokumentoch, ale predstavuje zásadnú rekonfiguráciu európskej bezpečnostnej identity v čase rastúcej nestability a geopolitickej fragmentácie.

Historicky sa EÚ profilovala ako normatívny aktér, ktorý v zahraničnej politike preferoval presadzovanie demokracie, právneho štátu a ľudských práv pred tvrdou silou. Tento prístup bol viditeľný najmä v susedskej politike a v rozvojovej spolupráci, kde sa Únia snažila ovplyvniť vonkajšie prostredie prostredníctvom asistencie a partnerstiev (Bermejo, 2019). Udalosti z posledných rokov však ukázali limity tohto modelu. Zlyhanie reforiem v mnohých susedných štátoch, nárast autoritárskych režimov a agresívnej geopolitiky viedli k strate ilúzií o transformácii bezpečnostného prostredia prostredníctvom normatívneho vplyvu (Lovato a kol., 2021).

Rok 2022 sa stal symbolickým bodom obratu, keď ruská invázia na Ukrajinu prinútila EÚ konať nielen diplomaticky, ale aj vojensky, ekonomicky a bezpečnostne. Únia prijala bezprecedentné sankcie, aktivovala Európsky mierový nástroj (EPF) na financovanie dodávok zbraní a začala systematickejšie uvažovať o budovaní vlastných obranných spôsobilostí a kapacít (Jurčák – Ivančík, 2023b). Tento vývoj potvrdzuje, že geopolitická realita núti EÚ presúvať dôraz od hodnotovej diplomacie k aktívnej obranno-bezpečnostnej politike.

Novým rámcom tohto prístupu sa stal Strategický kompas EÚ (EEAS, 2022), ktorý reflektuje potrebu zvýšiť kolektívnu odolnosť, zintenzívniť operačnú pripravenosť a prehĺbiť partnerstvá so spriatelenými aktérmi. Hoci ide o dokument politického charakteru, ktorý nepredstavuje právne záväzný plán, signalizuje zmenu v uvažovaní o bezpečnostnej politike EÚ: od reakcie na krízy k predchádzaniu hrozbám, od hodnotového idealizmu k realistickému geopolitickému ukotveniu (Hauck – Desmidt, 2024).

Pragmatizácia zahraničnej politiky EÚ sa prejavuje aj v rekalibrácii vzťahov s partnermi a konkurentmi. V prípade Turecka, ktoré bolo dlhodobo vnímané ako strategický kandidát na členstvo v Únii, prešla EÚ od politiky rozširovania k politike zadržiavania a manažovania vzťahov – najmä v oblastiach migrácie, energetiky a bezpečnosti (Paikin, 2023, Ivančík, 2023; Tvaronavičienė, 2024). V prípade Ruska prešiel diskurz od partnerstva k odstrašovaniu a konfrontácii, zatiaľ čo voči Číne sa prejavuje dualita prístupu, ktorý ju súčasne označuje za systémového konkurenta, hospodárskeho partnera aj geopolitickú výzvu (Balfour – Ulgen, 2024; Tenna – Sørensen, 2020). Táto ambivalencia ukazuje, že

zahraničná politika EÚ je stále v procese redefinície a nie vždy je schopná udržať koherentnú líniu naprieč jednotlivými oblasťami.

Napriek tomu nemožno hovoriť o úplnom opustení normatívneho rámca. Hodnotové prvky zostávajú súčasťou oficiálnych vyhlásení, diplomatických stratégií a nástrojov rozvojovej politiky. Zároveň však čoraz viac platí, že normatívne ciele sú podmienené geopolitickou realitou a často ustupujú praktickým úvahám – napríklad v prípade partnerstva s režimami, ktoré nespĺňajú demokratické kritériá, no sú kľúčové z hľadiska migrácie alebo boja proti terorizmu (Dandashly et al., 2021; Valensi, 2024). EÚ tak čelí výzve nájsť rovnováhu medzi udržaním vlastnej identity a potrebou strategickej adaptability.

Významnou zmenou je aj nárast záujmu o budovanie strategickej autonómie. Hoci tento koncept zostáva sporný a rôzne interpretovaný, jeho jadrom je snaha znížiť závislosť EÚ od externých aktérov v oblasti obrany, technológií a dodávateľských reťazcov (Kuokštýté et al., 2020; Mazzarr, 2022). Súčasťou tejto snahy je aj posilňovanie európskeho obranného priemyslu, vyššie investície do výskumu a vývoja a podpora spolupráce medzi členskými štátmi prostredníctvom iniciatív ako PESCO, EDF alebo CARD. Ich úspešnosť však závisí od miery politickej vôle, odstránenia duplicít s NATO a ochoty členských štátov vzdať sa časti suverénnej kontroly nad bezpečnostnou politikou.

Prechodom od primárne uplatňovanej normatívnej diplomacie k pragmatickému geopolitickému angažovaniu sa zároveň otvára otázka legitimacy, demokratickej kontroly a strategickej konzistencie. Ak má byť zahraničná politika EÚ nielen efektívna, ale aj dôveryhodná, musí zostať transparentná, hodnotovo ukotvená a schopná vysvetliť svoje rozhodnutia občanom Únie. V opačnom prípade hrozí, že sa stratí politická opora pre jej realizáciu a že pragmatizmus sa stane synonymom cynizmu.

Transformácia európskej zahraničnej a bezpečnostnej politiky je teda nevyhnutná, no musí byť vykonaná premyslene. Musí reflektovať meniacu sa povahu hrozieb, dynamiku globálnej moci a limity vlastnej inštitucionálnej štruktúry. Ak sa EÚ chce etablovať ako relevantný aktér v novom geopolitickom prostredí, potrebuje nielen stratégiu, ale aj spôsobilosti, kapacity, zdroje, politickú vôľu a schopnosť konať jednotne. Práve kombinácia normatívnej legitimacy a strategického pragmatizmu môže predstavovať nový model európskeho pôsobenia – takého, ktoré nie je len reakciou na hrozby, ale aj aktívnou formou ovplyvňovania sveta podľa hodnôt a záujmov EÚ.

ZÁVER

Zahraničná a bezpečnostná politika Európskej únie v súčasnosti prechádza zásadnou transformáciou pod tlakom zložitých vnútorných a vonkajších výziev v podobe narastajúcej globálnej fragmentácie, návratu geopolitickej mocenskej rivality a prehľbujúcich sa vnútorných divergencií. V prostredí multipolárnej konkurencie, asymetrických a hybridných hrozieb a destabilizovaných susedných regiónov čelí EÚ strategickej výzve, ako zachovať svoju hodnotovú identitu, a zároveň zefektívniť nástroje konania. Tento rozpor medzi

normatívnym étosom a imperatívom pragmatizmu je aktuálne jadrom súčasnej európskej bezpečnostnej dilemy. Ak Únia nedokáže rozhodovať a konať transparentne, rýchlo, jednotne a dôveryhodne, hrozí jej nielen marginalizácia na globálnej scéne, ale aj erózia vnútornej súdržnosti a dôvery občanov.

Analýza ukázala, že schopnosť Únie presadzovať svoje záujmy je podmienená súhrou vonkajších a vnútorných faktorov. Zvonku je vystavená fragmentovanému bezpečnostnému prostrediu, narušeniu bezpečnostnej situácie a poriadku v kľúčových regiónoch a vzájomne si konkurujúcim mocnostiam, ktoré čoraz sofistikovanejšie využívajú rôzne hybridné aktivity na presadzovanie svojich cieľov. Zvnútra ju oslabujú partikulárne záujmy niektorých členských štátov na úkor spoločných európskych, rozdielnosť strategických kultúr, medzivládny model rozhodovania a absencia spoločnej vízie, čo vedie k reaktívnosti a strate strategickkej predvídavosti. A hoci EÚ disponuje významnými ekonomickými, technologickými a diplomatickými nástrojmi, ich efektivita a účinnosť je výrazným spôsobom znížená nedostatočnými vojenskými spôsobilosťami a kapacitami, ako aj značnou politickou roztrieštenosťou a nejednotnosťou v rozhodovacích procesoch.

Analýza zároveň potvrdila, že stanovený cieľ štúdie bol splnený. Boli podrobne analyzované kľúčové faktory, ktoré ovplyvňujú akcieschopnosť EÚ, konkrétne predovšetkým transformačný vývoj zahraničnej a bezpečnostnej politiky EÚ, prebiehajúce systémové geopolitické zmeny a mocenská rivalita, regionálne nestability a vnútorné divergencie členských štátov a medzivládny model rozhodovania. Autor štúdie dospel na základe výsledkov realizovaného výskumu k záveru, že akcieschopnosť Únie je podmienená práve interakciou týchto vnútorných a vonkajších faktorov, čo si vyžaduje prechod od normatívnej identity k pragmaticky a strategicky konajúcemu aktérovi.

Zásadným predpokladom zvýšenia európskej akcieschopnosti je posilnenie vnútornej koherencie, reforma rozhodovacích mechanizmov a rozvoj spoločnej strategickkej kultúry založenej na rovnováhe medzi hodnotami a geopolitickým realizmom. Rovnako nevyhnutné je prehĺbenie obrannej spolupráce, prekonanie rozdielov medzi členskými štátmi a budovanie dôvery v nutnosť jednotného spoločného postupu. Výzvou do budúcnosti bude aj schopnosť transformovať vlastnú identitu EÚ – z prevažne normatívneho na pragmaticky a strategicky konajúceho aktéra, pripraveného, odhodlaného a v prípade potreby schopného autonómne čeliť nepriateľskému a nestabilnému medzinárodnému prostrediu.

Tento posun si vyžaduje nielen zavedenie nových nástrojov, ale aj schopnosť účinne komunikovať ciele zahraničnej a bezpečnostnej politiky vlastnému obyvateľstvu. Udržanie legitimacy vonkajšieho pôsobenia totiž nevyhnutne súvisí s jeho vnútorným ukotvením. Okrem zvýšenej reakčnej schopnosti by mala mať EÚ aj ambíciu presadzovať vlastné záujmy a formovať globálny bezpečnostný diskurz. V čase narušenej dôvery v medzinárodné inštitúcie a normy by mala využívať svoju diplomatickú váhu, multilaterálnu skúsenosť a hodnotové zakotvenie na presadzovanie princípov medzinárodného práva, ľudských práv a mierového riešenia konfliktov ako pilierov budúcej bezpečnostnej architektúry.

Ak EÚ nájde rovnováhu medzi normatívnou víziou a strategickou účinnosťou a postupne (ale nie pomaly) dokáže výrazným spôsobom prehĺbiť a zefektívniť obrannú spoluprácu a vybudovať nevyhnutne potrebné vojenské spôsobilosti a kapacity, môže sa stať nielen stabilizujúcim prvkom v globálnom bezpečnostnom systéme, ale aj referenčným modelom transformácie jej schopnosti konať v záujme zaistenia svojej i medzinárodnej bezpečnosti. Naplnenie tohto cieľa si však vyžaduje zásadné zmeny v inštitucionálnom nastavení, politickej kultúre a hlavne ochote členských štátov konať v duchu spoločnej európskej zodpovednosti.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

- ALCARO, R. - BARGUÉS, P. - DIJKSTRA, H. - PAIKIN, Z. 2022. A Joined-Up Union, a Stronger Europe. A Conceptual Framework to Investigate EU Foreign and Security Policy in a Complex and Contested World. In *JOINT Research Papers*, 2022, č. 8. [online] [cit. 02-08-2025]. Dostupné na internete: https://www.iai.it/sites/default/files/joint_rp_8.pdf.
- ALTEMEYER-BARTSCHER, M. – HOLTEMÖLLER, O. – LINDNER, A. – SCHMALZBAUER, A. – ZEDDIES, G. 2016. On the Distribution of Refugees in the EU. In *Intereconomics - Review of European Economic Policy*, 2016, roč. 51, č. 4, s. 220-228. ISSN . [online] [cit. 28-07-2025]. Dostupné na internete: <https://www.intereconomics.eu/contents/year/2016/number/4/article/on-the-distribution-of-refugees-in-the-eu.html>. <https://doi.org/10.1007/s10272-016-0606-y>
- BALFOUR, R. – ULGEN, S. 2024. Geopolitics and Economic Statecraft in the European Union. In *Carnegie Endowment for International Peace*, 2024. [online] [cit. 29-07-2025]. Dostupné na internete: <https://carnegieendowment.org/research/2024/11/geopolitics-and-economic-statecraft-in-the-european-union?lang=en>.
- BAMBI, A. 2021. Crisis management in the European Union. How emergency politics affect EU decision-making. In *Universita Foscari Venezia*, 2021. [online] [cit. 01-08-2025]. Dostupné na internete: <http://dspace.unive.it/bitstream/handle/10579/20258/974401-1255945.pdf?sequence=2>.
- BARRINHA, A. 2018. *Towards a Global Dimension: EU's Conflict Management in the Neighborhood and Beyond*. Lisboa: Fundação Friedrich Ebert, 2018. [online] [cit. 29-07-2025]. Dostupné na internete: <https://library.fes.de/pdf-files/bueros/lissabon/06685.pdf>.
- BENTUM, van S. – BEDIN, C. – PAIKIN, Z. – WALTER-DROP, G. – BLOCKMANS, S. – LEVALLOIS, A. – GUENDOUZ, T. 2023. How to Reduce the Impact of Internal Contestation, Regional Fragmentation and Multipolar Competition on EU Foreign and Security Policy. In *JOINT Research Papers*, 2023, č. 21. [online] [cit. 31-07-2025]. Dostupné na internete: https://cdn.ceps.eu/wp-content/uploads/2023/05/joint_rp_21.pdf.
- BERMEJO, R. 2019. Migration and Security in the EU: Back to Fortress Europe? In *Journal of Contemporary European Research*, 2019, roč. 5, č. 2, s. 207-224. ISSN 1815-347X. [online] [cit. 29-07-2025]. Dostupné na internete: <https://www.jcer.net/index.php/jcer/article/view/168>. <https://doi.org/10.30950/jcer.v5i2.168>

- BRHLÍKOVÁ, R. – KOČNEROVÁ, M. 2020. Model viacúrovňového vládnutia a spoločná zahraničná a bezpečnostná politika EÚ. In *Ekonomické, politické a právne otázky medzinárodných vzťahov – zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie*. Bratislava : Ekonóm, 2020, s. 60-69. ISBN 978-80-225-4728-4.
- CREUTZ, K. – ISO-MARKKU, T. – RAIK, K. – TIILIKAINEN, T. 2019. How to Reduce the Impact of Internal Contestation, Regional Fragmentation and Multipolar Competition on EU Foreign and Security Policy. In *Finnish Institute of International Affairs*, 2019, 128 s. ISBN 978-951-769-597-8. [online] [cit. 01-08-2025]. Dostupné na internete: <https://www.fiia.fi/wp-content/uploads/2019/03/report59_changing_global_order_and_eu.pdf>.
- CSEHI, R. – PUETTER, U. 2021. Who determined what governments really wanted? Preference formation and the euro crisis. In *West European Politics*, 2021, roč. 44, č. 3, s. 463-484. ISSN 1743-9655. [online] [cit. 02-08-2025]. Dostupné na internete: <<https://doi.org/10.1080/01402382.2020.1731666>>.
- DANDASHLY, A. – DIJKSTRA, H. – MARAFONA, M. – NOUTCHEVA, G. – PAIKIN, Z. 2021. Multipolarity and EU Foreign and Security Policy: Divergent Approaches to Conflict and Crisis Response. In *JOINT Research Papers*, 2021, č. 6. [online] [cit. 28-07-2025]. Dostupné na internete: <https://www.iai.it/sites/default/files/joint_rp_6.pdf>.
- DIRMA, V. – OKUNEVIČIŪTĖ NEVERAUSKIENĖ, L. – TVARONAVIČIENĖ, M. – DANILEVIČIENĖ I. – TAMOŠIŪNIENĖ, R. 2024. The Impact of Renewable Energy Development on Economic Growth. In *Energies*, 2024, Vol. 17, No. 24, art. 6328. ISSN 1996-1073. [online] [cit. 27-07-2025]. Dostupné na internete: <https://doi.org/10.3390/en17246328>.
- EEAS, 2019. A Global Strategy for the European Union's Foreign and Security Policy. In *European External Action Service*, 2019. [online] [cit. 30-07-2025]. Dostupné na internete: <https://www.eeas.europa.eu/eeas/global-strategy-european-unions-foreign-and-security-policy_en>.
- EEAS, 2021. Creation of the European External Action Service. In *European External Action Service*, 2021. [online] [cit. 30-07-2025]. Dostupné na internete: <https://www.eeas.europa.eu/eeas/creation-european-external-action-service_en>.
- EEAS, 2025. About the European External Action Service. In *European External Action Service*, 2019. [online] [cit. 30-07-2025]. Dostupné na internete: <https://www.eeas.europa.eu/eeas/about-european-external-action-service_en>.
- Európsky parlament. 2023. Report on foreign interference in all democratic processes in the European Union, including disinformation. In *European Parliament*, 2023. [online] [cit. 30-07-2025]. Dostupné na internete: <https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-9-2023-0187_EN.html>.
- FORSYTH, S. B. 2024. Failed States and Civil Conflict. In *Medium*, 2024. [online] [cit. 31-07-2025]. Dostupné na internete: <<https://medium.com/@scottbrodieforsyth/failed-states-and-civil-conflict-0d8a5961150a>>.
- HAGEDORN, L. – DICK, A. – GOLLNER, M. 2020. The Return of Geopolitics. In *Institute for Human Sciences*, 2020. [online] [cit. 24-07-2023]. Dostupné na internete: <<https://www.iwm.at/node/145>>.

- HAUCK, V. – DESMIDT, S. 2024. The EU risks neglecting fragile and conflict-affected countries. In *ECDPM*, 2024. [online] [cit. 29-07-2025]. Dostupné na internete: <<https://ecdpm.org/work/eu-risks-neglecting-fragile-conflict-affected-countries/>>.
- HERD, G. P. 2020. Great Power Competition and Europe. In *Concordian - Journal of European Security and Defense Issues*, 2018, roč. 10, č. 3, s. 7-9. ISSN 2166-3238. [online] [cit. 30-07-2025]. Dostupné na internete: <https://www.marshallcenter.org/sites/default/files/files/2020-10/pC_V10N3_en.pdf>.
- HOWARD, R. D. – TRAUGHER, C. 2013. The Nexus of Extremism and Trafficking: Scourge of the World or So Much Hype? Tampa: Joint Special Operations University, 2013. 98 s. [online] [cit. 28-07-2025]. Dostupné na internete: <<https://static1.squarespace.com/static/5b7ea2794cde7a79e7c00582/t/62d46e643143c45a80f0be24/1658089061243/nexus+of+extremism.pdf>>.
- HUDSON, R. A. - BERRY, L. V. - CURTIS, G. E. - KOLLARS, N. A. 2002. *A Global Overview of Narcotics-Funded Terrorists and Other Extremist Groups*. Washington: Library of Congress – Federal Research Division, 2002. 147 s. [online] [cit. 28-07-2025]. Dostupné na internete: <https://permanent.fdlp.gov/lps49436/NarcsFundedTerrs_Extrems.pdf>.
- HÚLEKOVÁ, M. 2025. Bezpečnosť a obrana európskej únie z pohľadu výdavkov na obranu. In *Civitas*, 2025, roč. 1, č. 1, s. 16-26. ISSN 1335-2652. <https://doi.org/10.17846/CIVITAS.2025.01.01.17-27>
- HULLOVÁ, M. 2023. Iniciatíva a opatrenia prijaté zo strany EÚ na účely zabránenia šíreniu a negatívnym dôsledkom hybridných hrozieb. In *Policajná teória a prax*, 2023, roč. 31, č. 3, s. 5-37. ISSN 1335-1370.
- IVANČÍK, R. 2020. Zvyšovanie úrovne bezpečnosti a obrany Európskej únie cestou rozvoja vojenských spôsobilostí a kapacít. In *Medzinárodné vzťahy*, 2020, roč. 18, č. 3, s. 276-291. ISSN 1336-1562. ([online] [cit. 24-07-2023]. Dostupné na internete: <https://fmv.euba.sk/www_write/files/dokumenty/veda-vyskum/medzinarodne-vztahy/archiv/2020/3/mv_2020_3_276-291_ivancik.pdf>.
- IVANČÍK, R. 2022. Bezpečnostná a obranná politika Európskej únie v kontexte konfliktu na Ukrajine. In *Medzinárodné vzťahy*, 2022, roč. 20, č. 4, s. 373-388. ISSN 11339-2751. [online] [cit. 25-07-2025]. Dostupné na internete: <https://fmv.euba.sk/www_write/files/dokumenty/veda-vyskum/medzinarodne-vztahy/archiv/2022/4/mv_2022_4_373-388_ivancik.pdf>. <https://doi.org/10.53465/SJIR.1339-2751.2022.4.373-388>
- IVANČÍK, R. 2022. On European Union Partnership and Cooperation in the Field of Security and Defence. In *Auspicia*, 2022, roč. 19, č. 2, s. 65-75. ISSN 2464-7217. [online] [cit. 28-07-2025]. Dostupné na internete: <https://doi.org/10.36682/a_2022_2_6>. https://doi.org/10.36682/a_2022_2_7
- IVANČÍK, R. 2023. On Migration as a Significant Challenge for the European Union. In *Auspicia*, 2023, roč. 20, č. 2, s. 7-17. ISSN 2464-7217. [online] [cit. 28-07-2025]. Dostupné na internete: https://doi.org/10.36682/a_2023_2_1
- IVANČÍK, R. 2025. O európskej strategickej autonómii v kontexte bezpečnostnej a obrannej politiky Európskej únie. In *Civitas*, 2025, roč. 1, č. 1, s. 28-47. ISSN 2989-4751. [online] [cit. 29-07-2025]. Dostupné na internete: <https://doi.org/10.17846/CIVITAS.2025.01.01.28-47>

- JOHN, J. D. 2008. Conceptualising the Causes and Consequences of Failed States. In *Crisis States Working Papers Series*, 2008, č. 2. [online] [cit. 31-07-2025]. Dostupné na internete: <<https://www.lse.ac.uk/international-development/Assets/Documents/PDFs/csric-working-papers-phase-two/wp25.2-conceptualising-the-causes-and-consequences.pdf>>.
- JURČÁK, V. – ANDRASSY, V. – STOLÁRIKOVÁ, K. 2023. Kybernetické operácie ako súčasť kybernetických hrozieb. In *Národná a medzinárodná bezpečnosť 2023 – zborník príspevkov zo 14. medzinárodnej vedeckej konferencie*. Liptovský Mikuláš : Akadémia ozbrojených síl generála M. R. Štefánika, 2023, s. 142-150. ISBN 978-80-8040-651-6. <https://doi.org/10.52651/nmb.c.2023.9788080406516.142-150>
- JURČÁK, V. – IVANČÍK, R. 2023. *Bezpečnostná a obranná politika Európskej únie*. Liptovský Mikuláš : Akadémia ozbrojených síl generála M. R. Štefánika, 2023. 290 s. ISBN 978-80-8040-661-5. [online] [cit. 30-07-2025]. Dostupné na internete: <https://doi.org/10.52651/bopeu.b.2023.9788080406615>
- JURČÁK, V. – IVANČÍK, R. 2023. The conflict in Ukraine – A Turning Point for Security and Defence of the EU? In *Security Dimensions*, 2023, č. 44, s. 84-101. ISSN 2353-7000. [online] [cit. 31-07-2025]. Dostupné na: <https://doi.org/10.5604/01.3001.0054.1744>
- KASSAB, H. S. 2020. *Weak States and Spheres of Great Power Competition*. London: Routledge, 2020. 194 s. ISBN 978-1-00305-041-4.
- KEUKELEIRE, S. – DELREUX, T. 2022. *The Foreign Policy of the European Union*. London: Bloomsbury Publishing, 2022. 480 s. ISBN 978-1-350-93048-3.
- KOMPAN, J. – HRNČIAR, M. 2021. The Security Sector Reform of the Fragile State as a Tool for Conflict Prevention. In *Politické vedy*, 2021, roč 24, č. 2, s. 87-107. ISSN 1335-2741. [online] [cit. 29-07-2025]. Dostupné na internete: <https://doi.org/10.24040/politickevedy.2021.24.2.87-107>
- KUOKŠTYTĖ, R. – KUOKŠTIS, V. – MIKLAŠEVSKAJA, I. 2020. External and domestic political determinants of defence spending: a time-series cross-section analysis of EU member states. In *European Security*, 2020, roč. 30, č. 2, s. 197-217. ISSN 1746-1545. [online] [cit. 31-07-2025]. Dostupné na internete: <https://doi.org/10.1080/09662839.2020.1843437>.
- LEIGH, M. 2024. Elections and a challenging time for Europe. In *Geopolitical Intelligence Services*, 2024. [online] [cit. 29-07-2025]. Dostupné na internete: <<https://www.gisreportsonline.com/r/elections-a-challenging-time-for-europe/>>.
- LIPPERT, B. – PERTHES, V. 2020. Strategic Rivalry between United States and China –Causes, Trajectories, and Implications for Europe. In *German Institute for International and Security Affairs*, 2020. [online] [cit. 01-08-2025]. Dostupné na internete: https://www.swp-berlin.org/publications/products/research_papers/2020RP04_China_USA.pdf>.
- LOVATO, M. – WALTER-DROP, G. – NOUTCHEVA, G. - DIJKSTRA, H. 2021. The Internal Contestation of EU Foreign and Security Policy. In *JOINT Research Papers*, 2021, č. 1. [online] [cit. 30-07-2025]. Dostupné na internete: <https://www.jointproject.eu/wp-content/uploads/2021/10/joint_rp_1.pdf>.

- MAJCHÚT, I. – VAJDA, M. 2022. Hybrid Warfare: Military Response Options. In *Ante Portas – Security Studies*, 2022, roč. 18, č. 1, s. 129-143. ISSN 2353-6306. [online] [cit. 30-07-2025]. Dostupné na internete: <<https://doi.org/10.33674/120227>>.
- MANKOFF, J. 2022. Russia's War in Ukraine: Identity, History, and Conflict. In *Center for Strategic & International Studies*, 2022. [online] [cit. 24-07-2023]. Dostupné na internete: <<https://www.csis.org/analysis/russias-war-ukraine-identity-history-and-conflict>>.
- MAZZARR, M. J. 2022. Understanding Competition. Great Power Rivalry in a Changing International Order — Concepts and Theories. In *RAND Corporation*, 2022. [online] [cit. 28-07-2025]. Dostupné na internete: <<https://www.rand.org/pubs/perspectives/PEA1404-1.html>>.
- MICOSSI, S. – TOSATO, G. L. 2009. *The European Union in the 21st Century*. Brussels: Centre for European Policy Studies, 2009. 297 s. ISBN 978-92-9079-929-0.
- MURDZA, K. 2024. Formovanie európskej bezpečnostnej identity – aktuálne problémy a výzvy. In *Dvadsať rokov členstva Slovenskej republiky v Európskej únii – zborník z vedeckej konferencie z medzinárodnou účasťou*. Bratislava : Akadémia Policajného zboru, 2024, s. 329-339. ISBN 978-80-8293-034-7.
- NOVAK, S. - ROZENBERG, O - BENDJABALLAH, S. 2021. Enduring consensus: why the EU legislative process stays the same. In *Journal of European Integration*, 25021, roč. 43, č. 4, s. 475-493. ISSN 1477-2280. [online] [cit. 29-07-2025]. Dostupné na internete: <https://doi.org/10.1080/07036337.2020.1800679>
- PAIKIN, Z. 2023. Multipolar Competition and the Rules-based Order: Probing the Limits of EU Foreign and Security Policy in the South China Sea. In *The International Spectator*, 2023, roč. 59, č. 1, s. 161-178. ISSN 1751-9721. [online] [cit. 28-07-2025]. Dostupné na internete: <https://doi.org/10.1080/03932729.2023.2280598>
- PERAL, L. 2009. Global security in a multipolar world. In *European Union Institute for Security Studies*, 2009. [online] [cit. 27-07-2025]. Dostupné na internete: <<https://www.iss.europa.eu/sites/default/files/EUISSFiles/cp118.pdf>>.
- PERTHES, V. 2021. Dimensions of rivalry: China, the United States, and Europe. In *China International Strategy Review*, 2021, roč. 3, č. 1, s. 56-65. ISSN 2524-5635. [online] [cit. 01-08-2025]. Dostupné na internete: <https://doi.org/10.1007/s42533-021-00065-z>
- PETRAKIS, E. P. – KANZOLA, A. M. – LOMIS, I. 2024. Adapting to Multipolarity: Insights from Iterated Game Theory Simulations—A Preliminary Study on Hypothetical Optimal Global Cooperation. In *Journal of Risk and Financial Management*, 2024, roč. 17, č. 8, čl. 370. ISSN 1911-8074. [online] [cit. 27-07-2025]. Dostupné na internete: <https://doi.org/10.3390/jrfm17080370>.
- PIETERSE, J. N. 2018. *Multipolar Globalization*. London : Routledge, 2018. 265 s. ISBN 978-1-138-40029-0.
- ROTBERG, R. I. 2003. Failed States, Collapsed States, Weak States: Causes and Indicators. In *Brookings*, 2003. [online] [cit. 31-07-2025]. Dostupné na internete: <https://www.brookings.edu/wp-content/uploads/2016/07/statefailureandstateweaknessinatimeofterror_chapter.pdf>.

- SABAYOVÁ, M. 2025. Economic Security in the Context of Geopolitical Change and Globalisation. In *Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska*, 2025, roč. 72, č. 1, s. 167-174. ISSN 2449-8505. [online] [cit. 02-08-2025]. Dostupné na internete: <https://doi.org/10.17951/g.2025.72.1.167-174>
- SHERIFF, A- VERON, P. 2024. What is driving change in Europe's international cooperation agenda? In *ECDPM*, 2024. [online] [cit. 29-07-2025]. Dostupné na internete: <<https://ecdpm.org/work/what-driving-change-europes-international-cooperation-agenda-part-1>>.
- STEWART, E. 2025. Assessing the European Union's Global Role. In *University of Bath*, 2025. [online] [cit. 02-08-2025]. Dostupné na internete: <https://fedtrust.co.uk/wp-content/uploads/2014/12/Assessing-the-European-Unions-Global-Role.pdf>.
- SUS, M. 2019. Institutional innovation of EU's foreign and security policy: Big leap for EU's strategic actorness or much ADO about nothing? In *International Politics*, 2019, roč. 56, s. 411-425. ISSN 1740-3898. [online] [cit. 30-07-2025]. Dostupné na internete: <https://doi.org/10.1057/s41311-017-0133-x>
- TENNA, C. – SORENSEN, N. 2020. U.S.-China Strategic Rivalry in the Indo-Pacific. In *Danish Institute for International Studies*, 2020. [online] [cit. 26-07-2025]. Dostupné na internete: <<https://www.diis.dk/en/research/us-china-strategic-rivalry-in-the-indo-pacific>>.
- TVARONAVIČIENĖ, M. 2024. The Transition towards Renewable Energy: The Challenge of Sustainable Resource Management for a Circular Economy. In *Energies*, 2024, roč. 17, č. 17, čl. 4242 ISSN 1996-1073. [online] [cit. 27-07-2025]. Dostupné na internete: <https://doi.org/10.3390/en17174242>
- ULTAN, M. O. – ORNEK, S. 2015. Euroscepticism in the European Union. In *International Journal of Social Sciences*, 2015, roč. 4, č. 2, s. 49-57. ISSN 2321-5771. [online] [cit. 25-07-2025]. Dostupné na internete: <<https://doi.org/10.20472/SS.2015.4.2.006>>.
- VALENSI, C. 2024. Alliances with Violent Non-State Actors in Middle East Conflicts: Between Theory and Practice. In *Institute for National Security Studies*, 2024. [online] [cit. 25-07-2025]. Dostupné na internete: <<https://www.iemed.org/publication/alliances-with-violent-non-state-actors-in-middle-east-conflicts-between-theory-and-practice/>>.
- YOUNGS, R. 2021. *The European Union and Global Politics*. London: Bloomsbury Publishing, 2021. 266 s. ISBN 978-1-352-01188-3.
- ZULEEG, F. – WLACHOWIAK, J. 2021. Could the Brexit domino effect come back to haunt us? In *European Policy Center*, 2021. [online] [cit. 28-07-2025]. Dostupné na internete: <<https://www.epc.eu/en/publications/Could-the-Brexit-domino-effect-come-back-to-haunt-us~3e0eb8>>.

plk. gšt. v. z. doc. Ing. Radoslav IVANČÍK, PhD. et PhD., MBA, MSc.
 Katedra filozofie a politológie
 Filozofická fakulta
 Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre
 Hodžova 1, 949 01 Nitra
 e-mail: rivancik@ukf.sk